

УДК 004.9:378

С. М. Денисенко

ТЕХНОЛОГІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПОРТФОЛІО У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВИДАВНИЦТВА І ПОЛІГРАФІЇ

© Денисенко С. М., 2016

<http://orcid.org/0000-0001-8785-7784>

У статті розглядається проблема використання технології електронного портфоліо у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців видавництва і поліграфії у вищому навчальному закладу. Розглянуто підходи до трактування понять «портфоліо», «електронне портфоліо», наведено критерії класифікації навчальних портфоліо та окреслено їх дидактичний потенціал. Наведено можливості використання технології електронного портфоліо у професійній підготовці майбутніх фахівців видавництва і поліграфії. Визначено, що використання електронного портфоліо у навчальному процесі ще не є запорукою досягнення дидактичних цілей, важливим є донесення до студентів сутності даної технології, специфіки організації навчання та оцінювання результатів. Ефективним способом реалізації цих завдань є підготовка методичних вказівок у формі електронного ресурсу, з використанням сучасних засобів візуалізації матеріалу. В статті представлено розроблений автором електронний ресурс «Портфоліо студента. Методичні вказівки до виконання», де вміщено вимоги до оформлення портфоліо студента, розроблюваного в процесі вивчення дисципліни професійного спрямування «Композиція рисунок, перспектива».

Ключові слова: електронне портфоліо, технологія портфоліо, електронний ресурс, професійна підготовка.

Денисенко С. Технология электронного портфолио в профессиональной подготовке будущих специалистов издательства и полиграфии.

В статье рассматривается проблема использования технологии электронного портфолио в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов издательства и полиграфии в высшем учебном заведении. Рассмотрены подходы к трактовке понятий «портфолио», «электронное портфолио», приведены критерии классификации учебных портфолио и обозначен их дидактический потенциал. Приведены возможности использования технологии электронного портфолио в профессиональной подготовке будущих специалистов издательства и полиграфии. Определено, что использование электронного портфолио в учебном процессе еще не является залогом достижения дидактических целей, важно донести до студентов сущности данной технологии, специфику организации обучения и оценки результатов. Эффективным способом реализации этих задач является подготовка методических указаний в форме электронного ресурса, с

использованием современных средств визуализации материала. В статье представлен разработанный автором электронный ресурс «Портфолио студента. Методические указания к выполнению», где помещены требования к оформлению портфолио студента, разрабатываемого в процессе изучения дисциплины профессионального направления «Композиция рисунок, перспектива».

Ключевые слова: электронное портфолио, технология портфолио, электронный ресурс, профессиональная подготовка.

Denisenko S. Technology electronic portfolios in the professional training of future specialists in publishing and printing.

The article considers the problem of using technology electronic portfolios in the process of professional training of future specialists in publishing and printing in higher education institutions. Considered approaches to the interpretation of the concept of «electronic portfolio», given the classification criteria of educational portfolio, outlined their didactic potential. Reveals the possibility of using electronic technology portfolio in the training of future specialists publishing and printing. Described an electronic resource of guidelines for execution of a portfolio of the student. Determined that the use of electronic portfolios in the learning process is not a guarantee of achieving teaching objectives, it is important to deliver to students the essence of this technology, specific training and performance evaluation. An effective way to achieve these objectives is to prepare guidance in the form of electronic resource, using modern visualization material. In the article the author an electronic resource "Portfolio student. Methodical instructions to performance", which contains requirements for the student portfolio, developed in the course of the discipline of professional direction «Composition, drawing, perspective».

Key words: e-portfolio; technology portfolio, electronic resource, professional training.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті видавничо-поліграфічна справа України зазнала істотних трансформацій і перетворилася в високотехнологічну інформаційну галузь виробництва. Це в свою чергу вимагає приведення рівня знань працівників до сучасних вимог: галузі потрібні висококваліфіковані кадри з глибокими знаннями не лише зі спеціальних дисциплін, а й з обчислювальної техніки, техніки зв'язку, програмування, які зможуть адаптуватися до потреб ринку, будуть універсальними фахівцями.

Відтак, виникає потреба у суттєвих змінах у змісті та організації професійної підготовки кадрів у ВНЗ. На цьому наголошують Я. Котляревський, В. Шпак, С. Литунів, О. Обухова та ін. Сьогоднішня вища школа у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців видавництва і

поліграфії повинна відповідати новим викликам, і особливо актуальною постає проблема розроблення сучасного освітнього середовища та застосування новітніх освітніх технологій. З огляду на специфіку професійної підготовки фахівців видавництва і поліграфії, особливо перспективними виступають електронні технології навчання, зокрема, технологія електронного портфоліо.

Аналіз останніх досліджень. Технологія портфоліо привертає все більше уваги як науковців, так і педагогів-практиків. Існують ряд наукових праць вітчизняних та закордонних фахівців, присвячених розкриттю різних аспектів створення та застосування електронних портфоліо в навчальному процесі ВНЗ, зокрема роботи І. Беженара, В. Загвоздкіна, Л. Панченко, Ю. Божко, В. Бублика, І. Старикова, Jan van Tartwijk, E. Driessen, P. Butler та ін. Проте питання специфіки застосування технології електронного портфоліо при професійній підготовці фахівців видавництва і поліграфії розкриті недостатньо, що і зумовило актуальність даного дослідження.

Мета статті. Визначення специфіки застосування технології електронного портфоліо у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців видавництва і поліграфії та обґрунтування сучасного підходу щодо створення методичних вказівок щодо оформлення портфоліо студентами ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Насамперед, з'ясуємо значення понять портфоліо, навчальне портфоліо, навчальне електронне портфоліо. Портфоліо або портфель на інтуїтивному рівні розуміється як папка для документів. Це збірка документів, робіт, фотографій, що надають уявлення про можливості того чи іншого фахівця. Загалом, портфоліо тривалий час був атрибутом представників творчих професій (художників, архітекторів, фотографів тощо).

В освіті технологію портфоліо вперше почали застосовувати у США у 80-х роках минулого століття, в якості способу збирання різного роду публікацій. Згодом портфоліо почали використовувати як альтернативний метод оцінювання навчальної продуктивності учнів і студентів. «Портфельний підхід» швидко набрав популярності і в 90-х роках почав поширюватися у країнах Європи, Канаді, Японії [1].

Наразі існує значна кількість трактувань навчального портфоліо, що розкривають різні аспекти даного поняття. Аналіз праць Д. Майєра, Е. Григоренко, Л. Вахрушева, Т. Новикової свідчить, що найчастіше в освітній практиці портфоліо розглядають як:

- зібрання, колекцію робіт студента, що наочно демонструє його зусилля, прогрес, досягнення у тій чи іншій області;
- альтернативний спосіб оцінювання досягнень студента;
- новий підхід до навчання, новий спосіб організації навчальної роботи, що змінює специфіку взаємодії викладача і того, хто навчається;
- інструмент самоорганізації, самопізнання, самооцінки, саморозвитку та самопрезентації студента.

Найбільш загальним можна вважати визначення портфоліо як нової форми контролю і оцінки досягнень того, хто навчається, його характеристики, доказу прогресу в навчанні за результатами, прикладеними зусиллями, за матеріалізованим продуктом навчально-пізнавальної діяльності, включаючи самооцінку [2].

Портфоліо в освітній практиці розглядають двояко: як метод і як технологію. Технологія портфоліо – це система засобів, методів і прийомів оптимізації діяльності викладача і студента, спрямована на формування професійного системного мислення шляхом організації накопичення інформації у вигляді окремих файлів, зібраних в спільну папку (портфель), її осмислення, обробку і використання у відповідності з цілями і задачами навчання, задані викладачам, і логікою розташування матеріалів, визначеною студентом [3].

Тривалий час портфоліо являло собою матеріальний об'єкт – звичайну папку, з вміщеними різноманітними документами. З розвитком електронної освіти, широким застосуванням у навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій, почали зазнавати змін і освітні технології, поступово стаючи також електронними. Не винятком стала і технологія портфоліо, коли з 1990-х років педагоги стали розробляти і використовувати у навчанні його електронну версію електронне портфоліо (е-портфоліо).

Проаналізувавши різні підходи до визначення поняття [4; 5], розглядатимемо е-портфоліо як колекцію матеріалів, представлену в цифровому вигляді на веб-сайті або електронних носіях, що складається з текстових, графічних або мультимедійних елементів і демонструє набутий досвід і досягнення студента в процесі навчальної діяльності.

Е-портфоліо бувають різних видів, залежно від мети використання, результату діяльності, типу інформації і характеру матеріалів, кількості розробників і сфери їх діяльності [6; 7; 8]. На рис. 1. наведено загальну класифікацію портфоліо.

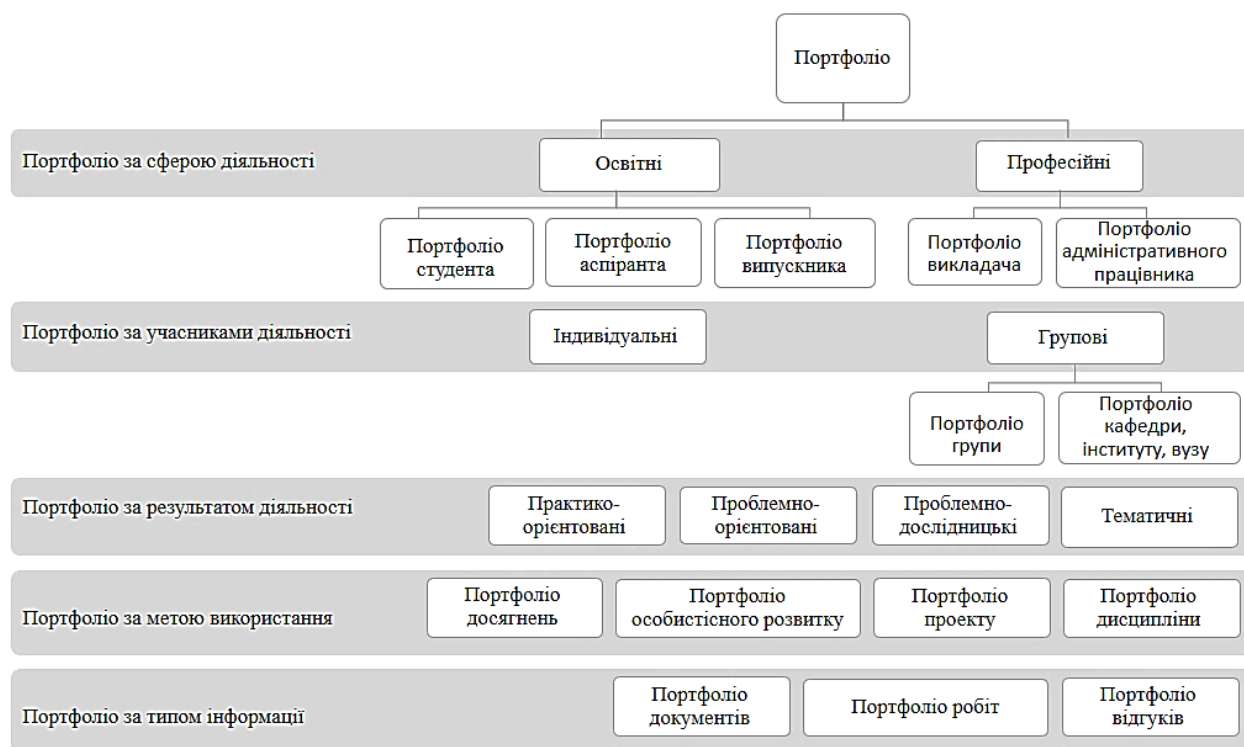

Рис. 1. Класифікація портфоліо

Ефективність використання технології портфоліо у навчальному процесі підтверджено як міжнародним досвідом (Inter/National Coalition for Electronic Portfolio Research (Міжнародна асоціація з електронного портфоліо), Euro Portfolio Consortium (Консорціум європортфоліо), Danish Consortium for Portfolio (Датський консорціум з електронного портфоліо), так і практикою вітчизняних освітян [7; 10; 11; 12]. Можна виділити такі можливості е-портфоліо: оцінювання навчальних досягнень студентів, їх творчого і критичного мислення; мотивування до навчання, наукового пошуку, творчої діяльності; реалізація самооцінки студентів; заохочення до взаємодії. Як зазначають О. Бережна та Т. Андрющенко «освітнє портфоліо сприяє мотивації студентів до самоосвіти, розвитку самостійності, відповідальності, ініціативності, як основного чинника підвищення ефективності навчальної діяльності студента та можливості її самореалізації в процесі навчання» [7].

Щодо структури портфоліо, то наразі існують різні погляди на те, яким воно має бути [9]. Все залежить від цілей створення портфоліо, мети використання, способів реалізації, специфіки дисципліни, в рамках якої використовується дана технологія.

Досліджуючи проблему е-портфоліо, ми дійшли висновку, що дана технологія має надзвичайний дидактичний потенціал у професійній підготовці

майбутніх фахівців видавництва і поліграфії. Адже студенти, що навчаються за даним напрямом засвоюють значну кількість дисциплін, головна мета яких – сформувати знання, уміння та навички у створенні друкованих та електронних видань, найрізноманітніших видів, визначенні їх колірних, типографічних та композиційних рішень, технічного та художнього редагування тощо. За процес навчання студенти виконують лабораторні роботи, домашні та курсові проекти, у рамках яких розробляють макети книг, газет і журналів, дизайн логотипів, плакатів, афіш, створюють шаблони веб-сайтів, сценарії анімаційних роликів, моделі 3D-об'єктів. Відтак, накопичується велика кількість робіт, що неорганізовано зберігаються у різних місцях на кафедрі та у студентів, які оцінюються відірвано одна від одної, без можливості відстежити прогрес навчальних досягнень, оцінити докладені зусилля, відстежити уміння самостійно працювати та ефективно презентувати власні напрацювання. Технологія е-портфоліо дозволить уникнути цих недоліків. Уміння студентів упорядковувати виконані роботи та накопичену інформацію, проявляти творчий підхід при їх організації та представленні сприятимуть формуванню професійного системного мислення та професійно-комунікативних компетентностей майбутніх фахівців видавництва і поліграфії, утвердження їх в думці щодо вірного вибору професії. Адже одним із обов'язкових напрямів діяльності спеціаліста даної галузі є створення портфоліо робіт та представлення його клієнту.

Але використання е-портфоліо у навчальному процесі ще не є запорукою досягнення дидактичних цілей. Важливим є донесення до студентів сутності даної технології, специфіки організації навчання та оцінювання результатів. В сучасному освітньому середовищі методичні вказівки до оформлення портфоліо студента доречно подавати не у вигляді усної розповіді чи текстового обґрунтування, а представити в електронному вигляді, з використанням такого засобу візуалізації інформації, як інфографіка. Даний підхід було застосовано на кафедрі комп'ютерних мультимедійних технологій Національного авіаційного університету при викладанні дисципліни «Композиція, рисунок, перспектива».

При вивченні дисципліни протягом семестру студенти виконували лабораторні завдання, мета яких полягала у засвоєнні законів композиції та перспективи, оволодінні вміннями застосовувати виразні елементи рисунку,

розвивати творчу уяву та фантазію. Кінцевий результат – зображення, виконане на папері будь-яким технічним засобом (простим олівцем, фарбою, тушшю, вугіллям).

Студентам на першому занятті надавалася інформація про особливості організації навчальної роботи за технологією е-портфоліо та представлявся електронний ресурс «Портфоліо студента. Методичні вказівки до виконання» (рис. 1).

Рис. 1. Електронний ресурс «Портфоліо студента. Методичні вказівки до виконання»

Електронний ресурс «Портфоліо студента. Методичні вказівки до виконання» виконаний в стриманому стилі з яскравими акцентами, що виділяють головні моменти. На титульній сторінці ресурсу міститься інформація про дисципліну, викладача та представлено три розділи з можливостями переходу до них.

У першому розділі «Портфоліо: поняття, структура, вимоги» можна отримати інформацію про те, що являє собою портфоліо студента, якою має бути його структура і які вимоги висуваються до портфоліо студента, створеного у процесі вивчення дисципліни «Композиція, рисунок, перспектива». Матеріал подано стисло і чітко, використовуючи можливості інфографіки (рис. 2).

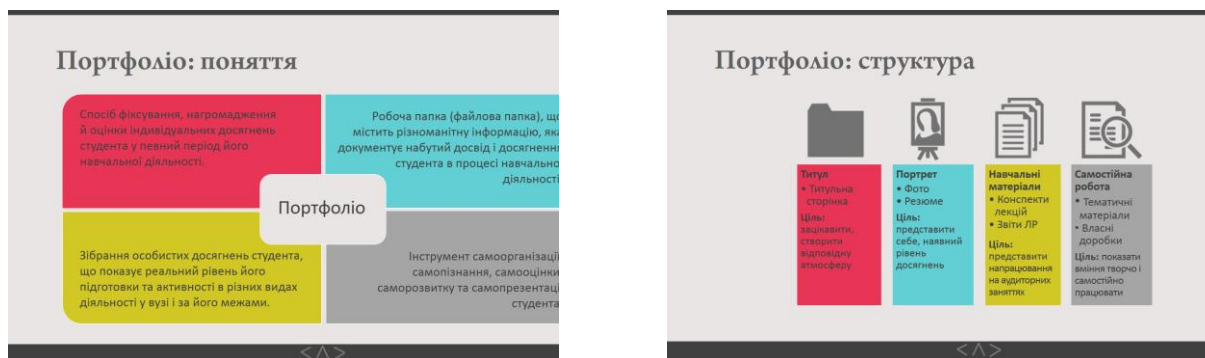

Рис. 2. Сторінки «Портфоліо: поняття, структура»

На наступних сторінках наведено схематичне зображення етапів виконання портфоліо, враховуючи особливості дисципліни, та наведено вимоги, що висуваються до кінцевого результату (рис. 3). Всі матеріали представлено так, що їх можна охопити одним поглядом і зрозуміти без додаткового роз'яснення.

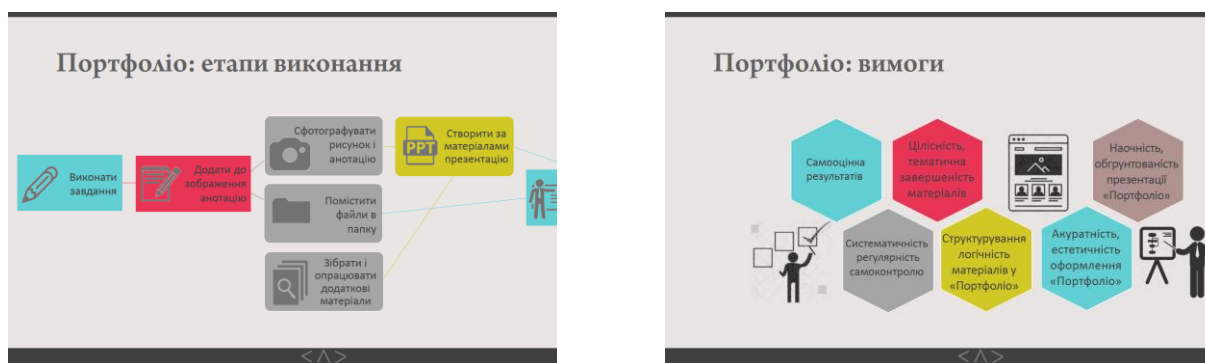

Рис. 3. Сторінки «Портфоліо: етапи виконання, вимоги»

З метою забезпечення цілісності ресурсу, у другому розділі представлено завдання для виконання на лабораторних заняттях та для самостійного опрацювання (рис. 4). Піктограми лабораторних робіт є інтерактивними, при їх натисканні відкриваються файли з завданнями.

Рис. 4. Сторінки «Портфоліо: завдання»

Останній розділ ресурсу «Оцінювання». Однією із переваг технології портфоліо є можливість студентами самостійно контролювати процес виконання і здійснювати самооцінку кінцевого результату. Тому доречним є наведення чітко визначених критеріїв, за якими і викладач і студент зможуть об'єктивно оцінити створені портфоліо (рис. 5).

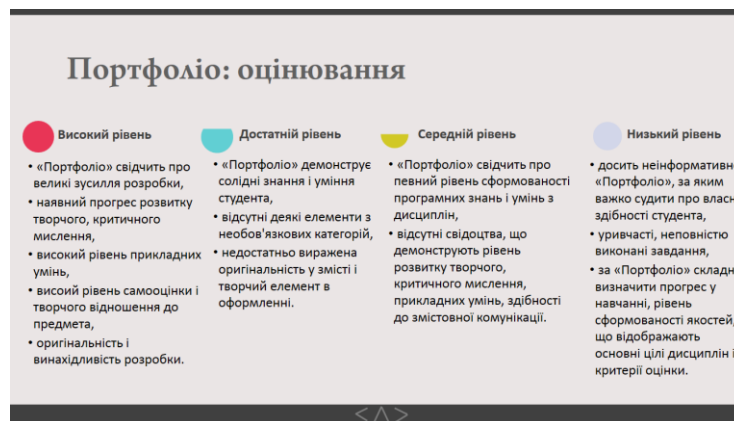

Рис. 5. Сторінки «Портфоліо: оцінювання»

Використання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців видавництва і поліграфії е-портфоліо та електронного ресурсу з методичними вказівками щодо його створення, підтвердили дидактичний потенціал даної технології. Позитивні зміни позначилися на навчальній мотивації студентів, пізнавальному інтересі, бажанні самостійно працювати, умінні критично оцінювати власні роботи та напрацювання одногрупників. Захист е-портфоліо одночасно може виступати як підсумкове оцінювання навчальних досягнень з дисципліни, а отримані бали зараховуватися як оцінка за диференційований залік.

Електронні портфоліо, розміщені на сайті кафедри, збагатять освітнє середовище, зроблять його більш особистісно-орієнтованим, сформуують у студентів почуття відповідальності і важливості власної роботи.

Висновки. Таким чином, е-портфоліо, як сучасна освітня технологія, може успішно використовуватися у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців видавництва і поліграфії. Застосування портфоліо зробить навчальний процес цікавим, відкритим, професійно-спрямованим. За певних умов, студентське портфоліо може перетворитися в професійне портфоліо, з накопиченням особливо вдалим напрацювань, що знадобиться у подальшій професійній діяльності.

Література

1. Thomas Häcker Werkstattarbeit Portfolio <https://www.friedrich-verlag.de/portfolio-schule/material/textbeitraege/portfolio-als-entwicklungsinstrument/>
2. Голуб Г.Б., Чуракова О.В. Технология портфолио в системе педагогической диагностики. – Самара, 2004. С. 5
3. Вахрушева Л.Н. Савинова С.В. Технология «портфолио» и ее атрибутивные признаки http://www.rusnauka.com/4_SND_2009/Pedagogica/40414.doc.htm
4. An overview of e-portfolios <http://www.buenastareas.com/ensayos/An-Overview-Of-e-Portfolios/1223472.html>
5. Божко Ю., Бублик В. В., Глибовець М. М., Корень О. М. Електронні портфоліо: стан справ та перспективи розвитку // Наукові праці ЧДУ ім. Петра Могили :Миколаїв, серія: Комп'ютерні технології. – Вип.130, Т.143 – с.104-110.
6. Григоренко Е.В. Портфолио в вузе: методические рекомендации по созданию и использованию / Е. В. Григоренко // Томск: Томский государственный университет НОЦ «Институт инноваций в образовании» Институт дистанционного образования. 2007.
7. Татьянаенко С.А., Сердученко Ю.В. Роль портфолио в повышении конкурентоспособности выпускника вуза [Текст] // Проблемы и перспективы развития образования: материалы IV междунар. науч. конф. (г. Пермь, июль 2013 г.). – Пермь: Меркурий, 2013. – С. 29-33.
8. Бережна О.Б. Е-портфоліо кафедри як інструмент удосконалення процесу навчання / О.Б. Бережна, Т.Ю. Андрущенко // Системи обробки інформації. – 2015. – № 4(129). – С. 174-180.
9. Вахрушева Л.Н. Сущность и виды портфолио в практике работы профессиональной школы / Л.Н. Вахрушева, С.В. Савинова // Материалы V международной научно-практической конференции «Динамика на съвременната наука-2009». – Прага, 2009. – С. 36-43.
10. Новикова Т.Г. Построение различных моделей портфолио / Т.Г. Новикова, А.С. Прутченков, М.А. Пинская // Методист. – 2005. – №1. – С. 28.
11. Фільо І.Є. Технологія Е-портфоліо в професійній підготовці інженерних фахівців / І.Є. Фільо // Теорія та методика електронного навчання:

зб. наук. праць. – Кривий Ріг: Видавничий відділ НметАУ, 2011. – Вип. 11. – 409 с.

12. Панченко Л.Ф. Електронне портфоліо студента / Л.Ф. Панченко // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – 2013. – № 7. – С. 281-284.

13. Лухтина А.А., Стариченко Д.Е., Стариченко Н.Л. Составление портфолио живописных графических работ как средство активизации учебно-творческого саморазвития будущего художника-педагога // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии: сб. ст. по матер. IX междунар. науч.-практ. конф. Часть I. – Новосибирск: СибАК, 2011.